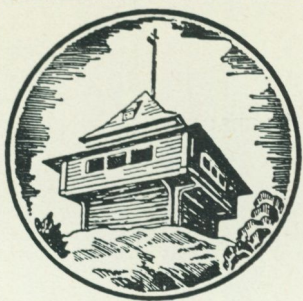

FATABUREN

Nordiska museets och Skansens årsbok

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK

1965

Redaktion:

GÖSTA BERG · HANS HANSSON

SAM OWEN JANSSON · MARSHALL LAGERQUIST

Redaktör: Marshall Lagerquist

Omslagets färgbild visar några delar av den stora polykroma servis med släktens Grills vapen, vilken på beställning utfördes i Kina omkring 1740, troligen efter förlagor av Christian Precht. Servisen har 1964 förvärvats till Nordiska museet. Se vidare härom Erik Andréns uppsats i denna årsbok.

The colour picture on the cover shows some of the pieces from the large Chinese porcelain service decorated with the Grill family coat-of-arms which was acquired by the Nordic Museum in 1964. This service was ordered from China in about 1740, and was probably designed by Christian Precht. See also Erik Andréns article in this year book.

Tryckt hos Boktryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1965
Klichéerna från Grohmann & Eichelberg AB, Stockholm

ARVID BÆCKSTRÖM IN MEMORIAM

Förre arkivarien vid Nordiska museet fil. dr Arvid Bäckström avled den 25 april 1964; han var född den 29 april 1881.

Liksom många andra stockholmsynglingar ur högborgerlig ämbetsmannamiljö med vissa nationalromantiska inslag blev Arvid Bäckström tidigt intensivt engagerad av Artur Hazelius verk och idéer. Det är inte en tillfällighet att, sedan förberedelserna för Skansens vårfest 1901 blivit inställda vid Hazelius hastiga bortgång, vi återfinner Arvid Bäckström som marskalk i begravningsprocessionen. Han har själv i det jubileumsnummer som Skansens

Nyheter hösten 1933 ägnade Hazeliussminnet berättat, hur han redan som skolpojke i Norra Latinläroverket fängslades av Nordiska museets utställningar vid Drottninggatan och hur han kostymrad i Nordmarksdräkt sålde program à 25 öre på Skansen. "Han anade föga, att han senare i livet, så att säga på tjänstens vägnar, skulle fortsätta tiggeriet för samma institution fast i en skala där tusenlapparna spelade 25-öringarnas roll." Med dessa ord syftar han på sina insatser åren 1923—27 för insamling av medel till Artur Hazeliuss-fonden, vilka renderade honom ett särskilt tack i museinämdens protokoll. Fondens ändamål är att understödja utgivningen av böcker om Nordiska museets samlingar, och det var alldeles i sin ordning att det första arbete som utgavs med stöd av denna fond (år 1930) var hans egen bok "Rörstrand och dess tillverkningar 1726—1926. En konst- och kulturhistorisk bakgrund".

Från början var emellertid en annan levnadsbana än museimannens utstakad för honom. Som nybliven civilingenjör fick han anställning i Göteborgs stads tjänst. I denna nya miljö kände han sig fri att följa sina innersta intressen och vände sig till studiet av konst- och arkitekturhistorien. Sin konstvetenskapliga utbildning avslutade han i Berlin hos Adolph Goldschmidt och blev efter hemkomsten till Sverige 1914 knuten till Nordiska museet som amanuens, till en början utan avlöning. Hans tidigaste uppdrag var att biträda Axel Nilsson, som var tjänstledig såsom medlem av fornminnesvårdskommittén, vid anordnandet av den stora utställningen i mars—april 1914 av flossade vävnader. Museets samlingar av konsthantverk, speciellt glaset, fajanserna och porslinet, kom nu på hans lott, och han engagerades i de omfattande föremåls- och arkivundersökningar som var avsedda att leda till en stor jubileumspublikation, med vilken Rörstrands fabriker skulle hugfästa sin 200-åriga tillvaro 1926. Fabrikens flyttning från Stockholm hade till följd att ingen sådan bok kom till stånd.

Redan under Göteborgstiden hade Bäckström emellertid åt sig inmutat ett forskningsfält som han skulle förbli trogen ända till sitt sista levnadsår, nämligen arkitekterna Carlbergs — bröderna Johan Eberhard och Bengt Wilhelm och framför allt den senares son Carl Wilhelm (1746—1814) — insatser i Göteborgs byggnads-

historia. Dessa studier, som hade tvungit honom till långvariga tjänstledigheter, förskaffade honom 1923 den akademiska lagern (avhandlingens titel är "Studier i Göteborgs byggnadshistoria före 1814. Ett bidrag till svensk stadsbyggnadshistoria"). På C. W. Carlbergs mästerstycke, den utsökta lilla herrgården Gunnebo öster om Mölndal, koncentrerade han sedan långt fram i pensionsåldern sin arkivforskning. Strax före sin bortgång hade han fullbordat ett märkligt manuskript, som om det trycktes i obeskuret skick skulle komma att bli tre stora volymer. Varje liten detalj i gårdens historia är undersökt och dokumenterad. Karakteristiskt för Arvid Bäckströms forskarprofil var hans intresse för individen, människan likaväl som det individuella monumentet, det enskilda föremålet. Först genom den noggranna dokumenteringen inte bara av objektets tillkomsthistoria utan också av de människors relationer till detsamma, med vilka det kan ha samband, fick det för honom sin egentliga konst- och kulturhistoriska betydelse.

Arvid Bäckström drömde väl de första åren i Nordiska museet, att hans tjänstgöring här skulle bli en språngbräda till Nationalmuseum, vars obearbetade skatter av arkitekturritningar, handteckningar och ornamentstick lockade honom, men konjunkturererna var inte gynnsamma för honom i det avseendet, inte heller för de tid efter annan ventilerade tankarna på ett särskilt konstindustrimuseum i Stockholm, som utan tvivel skulle ha tagit hans specialkunskaper i anspråk. Han kom i stället att verka i Nordiska museets tjänst ända till ingången i pensionsåldern 1946. Som bisyssla åtog han sig från 1922 uppdraget att förestå Konstakademiens bok- och grafiksamlingar, och det behöll han ända till den 1 juli 1958, men en ställning i museet "med egen verksamhet och eget ansvar", som han i brev till sin vän den betydande danske museimannen Emil Hannover 1922 bekänner sig längta efter, fick Arvid Bäckström egentligen först vid den omorganisation som företogs efter Andreas Lindbloms tillträde som styresman 1929. Då utskildes museets arkiv som en särskild sektion och inrättades en befattning som arkivarie för honom. I denna sin egenskap ansvarade han bl. a. för museets till större delen i Kungl. Biblioteket deponerade samlingar av August Strindbergs skriftliga kvarlåtenskap och ordnade den 1937 öppnade permanenta Strind-

bergsutställningen i museets fil av rumsinteriorer. Arvid Bäckström, i vars barndomshem Strindbergs namn icke fick nämnas, var en av stiftarna av Strindbergssällskapet och till sin bortgång ledamot av dess styrelse.

Som framgår av ett meddelande på annan plats i denna årsbok, har Arvid Bäckström till museet testamenterat sitt bibliotek, sina samlingar av brev och excerpter och sitt bohag med den kloka föreskriften, att museet skall på auktion sälja det som inte bör införlivas med samlingarna; inkomsten skall användas till förmån för museets arkiv, särskilt herrgårdsarkivet. Här återknyter han till ett annat av sina stora intressen på 1920-talet, när han lade upp ett omfattande program för att i Gustaf Upmarks fotspår inventera den svenska herrgårdskulturen. En ledande synpunkt var därvid för honom att öka kunskapen om beståndet av äldre svenskt konsthantverk. Genomförandet av detta program fick han blott under några år före arkivarietiden tillfälle att påbörja.

Sam Owen Jansson